

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Montaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l' any.

Any VIII

Barcelona 10 Octubre de 1914

Núm. 362

El soliloqui

SUMARI

El soliloqui.

Notes que les agències telegràfiques no circularàn mai, per L'HOMME D'AVUI.

Quelcom sobre l'Escola de Veterinària, per LEANDRE CERVERA.

Expansions.-A propòsit de dues fulletes d'àlbum, per F. LLIBRAT.

Histories extraordinàries d'Edgar A. Poe.-El pou i el pèndol.-C. R. B trad.

Balada del senyor Tomàs, per G. DE LIOST.

Joanesques, per F. MASPONS I LABRÓS.

De la premsa

Ante la Guerra.-Perspectivas para España, per FEDERICO RAHOLA.

La Polonia irredenta, per JULIO CAMBA

Informació

L'esperit català i l'esperit germànic.

L'Home rule a la Cambra popular anglesa.-La Irlanda obté l'autonomia nacional.

Llibre nou

LA MERLA

per JOSEP LLEONART

Biblioteca "Illes d'Or"

El nostre optimisme té com a motius la destinació i el pervindre, les coses en potencia o totjust inaugurades, un demà de segles. Però, per la realització d'aquest ideal optimista és necessària encara l'ira santa davant l'estat d'atonía, d'insensibilitat, de mort, d'aquesta ficció de país on som adscrits. La nostra armonía, el nostre sentit de tolerancia, la nostra paciència, viuen secretament de la més vigorosa de les irreductibilitats catalanistes. La prova d'amor a Catalunya més poderosa que se li hagi pogut donar en nostres temps ha estat la del nostre bell i gran catalanisme de la Lliga: el d'arribar, per respecte envers una ombra de vitalitat, envers una ínfima possibilitat d'eficacia, a tractar amb l'ineptitud, amb l'odi i fins a pendre's la pena dolorosa i antipática d'escatar l'infamia d'altri.

* * *

Es impossible que en aquestes circumstancies que ara passem hi hagi a Catalunya esperit conscient d'una força vital col·lectiva, que no senti la més gran amargor davant l'espectacle depriment que ofereix tot el país oficial, tota la obligada convivència de polítiques frustrades, oligarquies econòmiques ineptes, i tècnics deplorables de l'inútil Estat. La uniforme vulgaritat, immensa com una mar, dels polítics, dels periodistes, dels estaments espanyols sembla l'ostentació més exagerada, més insolent d'un *fatum* irredimible.

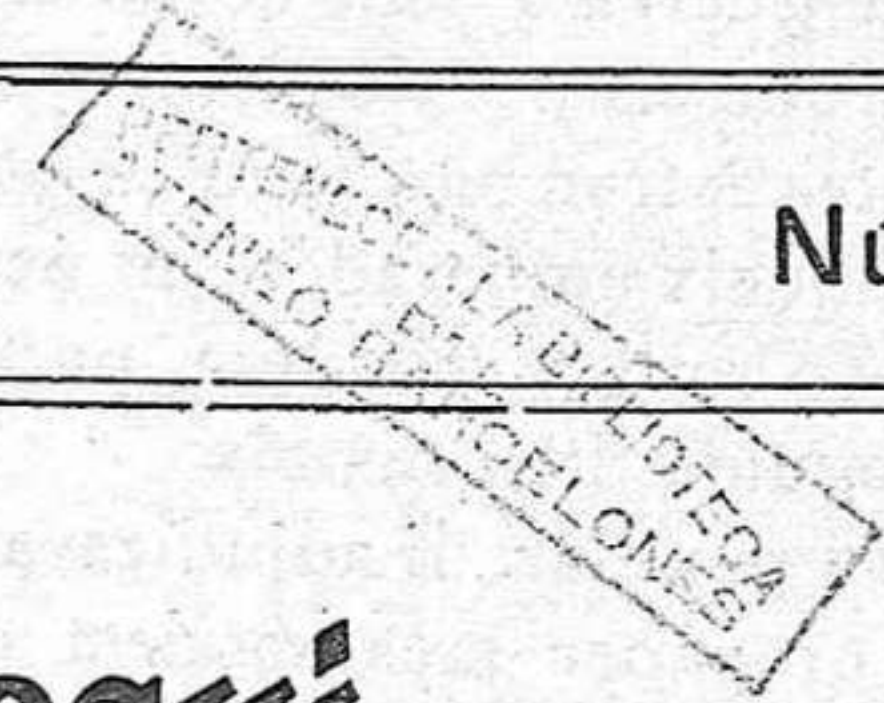
I ara és hora que renovellem una antiga tesi que ens és tradicional, i que a molts podrà semblar una exageració,

filla d'un zel d'apostolat. Tòt això que tenim davant, mecanismes buids, paraules inflades, institucions nominals, tot això ho mou una esma elemental, una cega inercia, *no un patriotisme*. No és una energia activa la de l'Estat espanyol, perquè ni crea, ni reñovella; ni es contradiu. Força mecànica, subconscient, es mou en l'atmosfera neutra, en el tedi; i per això li és impossible comprendre la vitalitat autèntica, l'espontaneïtat diversa i brogidora. El patriotisme català és una *excepció* i un *exemple*, si hi ha encara ulls vivents per mirar-lo, peus vivents per seguir-lo.

* * *

Però ningú es cregui que pugui ésser una comoditat, una bella avinentesa per nosaltres l'alçar-nos, com en una illa, en un extrem de l'estepa fatalista i morta; nosaltres necessitem al davant nostre, energies iguals o contraries, ires o amors, ideals o desesperacions, una animació, un reviscolament qualsevulga;— fins per la solució separatista, en la qual confia una part de joventut, necessitaríem la galvanització aparent, i per tant efímera, de l'Espanya. Mes ni la convulsió general del món pot congriar damunt les brunes siluetes de ses terres una mica d'aureola d'aspiració!

I aquesta impressió ens colpeix; que es fa tard, molt tard, en la funerària vida espanyola, que els nostres nervis ja són enervats per una llarga espera, que la nit és tota coberta, i que, nit alta, fa una mena de por el soliloqui en els cementiris.

Notes que les agències telegràfiques no circularàn mai

OCTUBRE 1914

Me sembla que'l paper de protagonista de la guerra l'han adjudicat al Kaiser més que els propis alemanys, els comentaristes estrangers seduïts per la vèrbola d'aqueix emperador qui per familiaritzar-se amb la grandesa, parla de Déu i desseguida d'ell mateix.

La saviesa popular, li adjudicava a la seva terra un paper més modest en el repartiment de la gloria *der greise Kaiser*: (Guillem I), *der veisse Kaiser*: (Frederic III), *der reise Kaiser*: (Guilelm II). Però heus-aquí que l'absurde propòsit d'individualitzar els pobles l'ha fet créixer davant del món, i s'ha volgut vincular en ell tot l'esforç del seu poble acumulant-li totes les victòries i exigint-li també totes les responsabilitats.

La imatge, venç en molts la ideologia.

En temps de la República a Espanya, solien dir els propagandistes amb enterenidor simplisme: — La República és el pa blanc; Isabel és el pa negre. Poble, no vols pa blanc?

I el poble, naturalment, deia:—Si!

Però avui cal judicar les coses d'altra manera.

I ens ajudarà més a comprendre la guerra d'ara l'estudi dels grans historiadors alemanys,—Stein, Niebuhr, Lamprecht,—que l'admiració del Kaiser.

El mateix Nietzsche, pesa més que l'Emperador en el poble alemany.

* * *

A tots els qui es deixen seduir per el pretès religiosisme alemany, caldrà recordar la ineficàcia cordial i expansiva del protestantisme, que ha estat sempre una *localització* (religió de patries i de banderies) o una *disolució*; enemic irreconciliable de la *sobirania romana*, contra la qual construí Chamberlain en la seva Gènesi del segle XIX la equívoca teoria de les races, fonamentalment contradita per Xenius en les darreres gloses; i, al entorn de la qual, en camps oposats però amb el mateix esperit que ara hauria d'assistir-nos, exercitaren anys enrera les seves llums Paul Adam i Charles Maurras.

La qüestió religiosa que volen presentar-nos alguns jaumins, és inoportuna i mal plantejada.

* * *

Ço que indigna dels procediments de guerra no és pas la crudeltat sinó la sistematització de la crudeltat.

Més que la destrucció d'una Seu, dol el programa de rigorisme per a la destrucció contingut en el discurs d'un Canciller.

* * *

Un dels tòpics més popularitzats pel vulgarisme militant és el de la perfídia anglesa envers Espanya.

Hem oblidat molt depressa els intents d'aproximació amb Anglaterra realitzats per la casa d'Àustria; hem oblidat els favors decisius que devem als anglesos, i hem oblidat que les nostres lluites contra Anglaterra foren importació de la política francesa dels Borbons.

La llegenda de la perfídia, és una comoditat amb la qual solen amagar-se les equivocacions i els oblidats.

* * *

El moment de veure i comprendre París és aquest.

Lliure de la faràndula internacional, netejada de tots els esnobismes de fra gran que hi exhibeixen les podridures del món, l'ànima de París s'ofereix ara amb aquella unanimitat tant pura i tant francesa que ha sapigut lloar amb ploma d'àngel Maurice Barrés.

¿On són aquells cronistes de totes les patries; ubriagats de banalitats que propagaren la mentida de París? ¿On són els cercadors del somriure impossible del tedi? ¿i els fracassats de dits indrets que venjaren en la ciutat la tragedia del seu viure inútil?

En els moments de prova, tots l'han deixada la ciutat que ara no els podria oferir disbauxa i oblit. La bescantaven i eren ells els disbauxats, i ara que en són fora, París té l'ànima serena i neta.

Passaràn aquestes hores de la dolor amarga, i els cronistes i els farandulers i els fracassats voldràn tornar a París.

Que no'ls vulgui la ciutat! Si la mentida és desfeta, ¿gosaria algú refer-la?

* * *

Si l'estil fa l'home, no podríem dir que també els partits polítics tenen el seu estil i les nacions també?

I en aquest cas no fóra una qüestió de estil la sobirana regularització de les nostres simpaties per un dels bel·ligerants?

* * *

¡Com ha passat, Senyor, el cinquantenari de la Internacional obrera!

* * *

Parlem encara dels comentaristes espanyols de la guerra.

A molts d'ells que escriuen només amb odi, sense idees, és bo de recordar-los amb Remy de Gourmont:

Escriu per fixar i aclarar les meves idees.

* * *

L'esperit delicat, davant les horrors de la lluita, sab veure la fragilitat del punt desfet com una joguina trencada, i dir-nos l'alegría d'un tren de viatgers que encara circula per el país en guerra.

* * *

Els catalans demanàvem al govern, que prengué les disposicions necessàries per garantir el treball.

El govern estudia la manera de combatre la misèria.

Són dugues ideologies, i dugues sensibilitats.

* * *

Bona lectura per aquests dies que ens ajudarà a comprendre alguns aspectes de la guerra actual; és la del llibre de A. Rovira Virgili, *Historia dels moviments nacionalistes*.

La doctrina excel·lent de l'autor ens referma la convicció de que tant com als Estats i a tots els instruments de govern i als partits polítics que aspiren a governar, els cal una política internacional—(acert d'En Lerroux ha estat proclamar la seva, bona o dolenta, però ben definida)—; cal també que tots els nacionalismes tinguin una política internacional.

Si el moviment nacionalista català pogués comptar amb aquesta força extensa, (la importància de la qual no desconeixen els seus directors polítics), potser a l'hora de les decisions de la pau faria sentir la seva autoritat.

L'home d'avui

El millor Cafè és el torrefacte de La estrella.—Carme (Davant de Betlem).

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Alvar Verdaguer i a la nostra Administració.

Preu: 2 pessetes

Quelcom sobre l'Escola de Veterinaria

I

Parlava jo des de les columnes de «Catalunya» del 25 de juliol de çò que no devia ésser una escola de veterinaria i tenia ja enllestides quatre ratlles exposant çò que deu ésser la escola que la Diputació vol crear, quan de cop surt a «La Veu de Catalunya» un bell article del Dr. Turró, donant un garbell d'esplèndides orientacions que coincidien amb moltes de les que jo tenia anotades. Això ha fet que aquelles ratlles esdevinguessin una adhesió a çò que diu pel Mestre i s'adrecessin cap a altres punts no tractats encara.

Si el poble-crític, àrbitre de les iniciatives i jutge de totes les actuacions, hagués esment de çò que són a Espanya les escoles de veterinaria, s'esborronaria davant de l'idea de constituir-ne una altra, quan ja n'hi ha en aquest país més que en cap del món. El fet d'anar-se a crear una altra escola de veterinaria, fa que els que sabem l'estat de les ja existents, veiem desfilar davant nostre les carcasses fatídiques d'aquelles organitzacions fules i inútils de Madrid, Santiago, León, Saragoça i Córdoba. Jo que he estat estudiant a Saragoça, puc parlar d'aquella escola de veterinaria dient que no hi ha laboratoris, que no s'hi donen classes pràctiques però en canvi s'hi aboquen grandiloqüents discursos, s'hi explica Física, Química, Fisiologia i Bacteriologia amb quatre miserables i arcàics instruments, s'hi donen cursos de Patologia sense malalts; i els que no s'han basquejat per proporcionar-se els necessaris complements pel compte llur, surten d'aquell casal amb el títol de veterinari, però amb la més absoluta ignorància dels coneixements preliminars de la carrera.

Hi ha un detall que per la seva eloqüència mereix la pena de servir-se i és que els únics antimicrobianistes que hi ha a Espanya són veterinaris; jo puc transcriure les paraules de un veterinari dels més renomats d'Aragó (i no massa vell certament) qui parlant un dia sobre microbis, es vanava de no creure-hi dient: *microbios me traeràn a herrar...* I sonreia simiescament com dient als circumstants: *infelços!!...*

Havent viscut aquests fets és com pot donar-se la total valúia al plany del doctor Turró quan demana que la primera condició que hagi de reunir la escola de veterinaria sia l'ésser eminentment pràctica. La manca d'aquest ensenyament pràctic és la causa de la inferioritat cultural del veterinari espanyol i per

tant de la desconsideració en que és tinguda la carrera, fins al extrém que—com diu molt bé el Dr. Turró—el pitjor que pot dir-se a un home per a incapacitar-lo és dir-li veterinari.

La veterinaria és mal compresa també en els límits on se la vol circumscriure; la veterinaria no deu englobar solament el conjunt de coneixements per guarir les malalties dels animals; la veterinaria deu extendre els seus dominis més enllà. La limitació donada a la veterinaria, fent-la una imitació grollera de la medicina humana, ha estat una altra causa de l'endarreriment en que's troba. La mania de fer-la anar a remolc dels coneixements de la medicina humana ha de desterrar-se del magí dels zootristes. La veterinaria té d'atendre a un sens fi de urbans afers que són ben seus, i no de cap altre, i té d'acabar-se d'una vegada per sempre més, que s'obligui als veterinaris a fer els regoneixements dels productes alimenticis en els mercats i escorxadors, per exemple, sense que se'ls hagi donat a les escoles les més rudimentaries tècniques per fer aquests regoneixements o que al menys se'ls hagi donat fonamentals lliçons de tècnica microscòpica.

Es dolorós tenir de dir aquestes coses, però malhauradament són veritats paleses. Els laboratoris de regoneixements de les substancies alimenticis deurien ésser un aditament a la escola ideal; els instituts serològics, els instituts d'Hygiene pública i privada, la mateixa Fisiologia que s'explica a les facultats de medicina, o en cas millor l'Institut de Fisiologia, etc... deurien ésser tots en síntesi un conglomerat d'institucions inherentes a la veterinaria.

¡Quina diferència no hi ha d'aquest bell somni a la realitat que'ns aclapara!

II

La catalanitat de l'escola de veterinaria. Una cosa que ha de sorprendre, i efectivament sorprèn de manera extraordinaria, als veterinaris que, fills de terres catalanes, venen d'acabar els seus estudis de qualsevolga de les cinc escoles espanyoles, és la diferència estupenda que hi ha entre la nomenclatura del vulgus de nostra terra i el dels països d'on venen d'estudiar.

Si moralment poguéssim dir que han estudiat la carrera una vegada, deuríem dir que al establir-se a Catalunya, tenen de recomençar-la altre cop, car no cap dels termes que se'ls ha donat dels òrguens i malalties tenen parió amb els

usats pel nostre poble. La primera volta que vaig estudiar Botànica a Barcelona, tenia jo un professor castellà que dominava notablement aquesta ciencia i ens donava classes pràctiques, utilíssimes, en les quals ens presentava mostres de plantes amb la traducció catalana que'l llibre naturalment (essent editat a Madrid) no duia pas. Mercès a això vàrem poguer fer-nos càrrec d'aquella assignatura que d'altre manera no havia sigut assequible a nostres cervells, i si-de-cas amb titànics esforços de retenció haguéssim arribat a servir en la memoria els noms científics dels vegetals i les equivalencies llurs en la llengua del llibre, de rès ens hauria servit pràcticament, i sens dubte portats sobre el terreny tot haurien sigut per a nosaltres innovacions i sorpreses.

Les dificultats, doncs, que ofereix per a la exposició de les materies científiques Catalunya l'ús de tota llengua que no sigui la catalana, adquireixen el seu màxim si es considera la distanciació que existeix entre les terminologies populars veterinaries dels catalans i dels castellans. La dissemblança entre ambdues no pot ésser més ostensible. Deixem de banda les interpretacions psicològiques de les dificultats comuns a tota classe d'ensenyança en llengua estranya al deixeble que en aquest concepte enclouen a l'estudiant de veterinaria en el conjunt de tots, i concretant-nos a les que ressurreixen *per se* en la veterinaria, salta tot-d'una a la vista que'l veterinari, que és l'home científic que ha de viure més en contacte amb les classes socials més humils, on el lèxic és més arrelat perquè viu més aprop de la sava de la terra, té la necessitat imperiosa d'entendre's amb elles i això l'hi imposa forçosament l'obligació de saber interpretar fidelment el significat de les paraules dels seus interrogadors.

Per altra part, a cada país, i naturalment a Catalunya, hi ha una riquesa pecuària que els hi és ben propia i ètnicament ben característica, i l'estudi d'aquestes deus de riquesa fet a base del llenguatge del país ¿no ha d'ésser lògicament considerat més practic i profitós que emmatllevant la d'un altre poble?

L'escola de veterinaria de Barcelona, adoptant la llengua catalana com a base expositiva, representa l'estalvi d'una respectable quantitat d'energies, que s'esmerçarien en el treball de violentació cerebral, que és el traduir el pensar científic de mestres i deixebles. En ella com en totes les institucions culturals s'ha desterrat ja de Catalunya aquella absurda i astoradora afirmació: que és de necis l'escriure per a un *mil·lió de catalans* poguent fer-ho per a *divuit mil·lions d'espanyols*. Els fets ens han mostrat

que un *Institut d'Estudis Catalans* i dintre d'ell una *Societat de Biologia de Barcelona*; són entesos mundialment i contestats, i àdhuc col·laborats, universalment en totes les llengües cultes, miracle no assolit encara en nostra terra per cap de les institucions culturals que han fet ús, com a medi expositiu, de la llengua castellana.

Els que fem vots per a que a Catalu-

nya tot flairi l'agradable perfum de catalanitat, si es porta a cap com, és d'esperar, l'instauració de l'escola de veterinària, podrem indubtablement apuntar una entitat més a la llista ja esplèndida de les que, orgullosos, podem dir-ne *nostres*.

Barcelona 26 Febrer 1914.

LEANDRE CERVERA

EXPANSIONS

A propòsit de dues fulletes d'album

Per a X...

D'aquí, també, la vostra preferència envers la ...*rêverie*!

**

S'havia tocat la *Cançó dels Segadors*, de Schumann, i, després, l'*Hivern* (1). I vos diguereu: «M'agrada més l'*Hivern*. No és pas *millor*?»

Els vostres mots, amic, desperten en mi el desig (un cop més!), de contestar-los. Vaig a oferir-vos, doncs, avui, quelcom de ço que, tot recordant los, han anat suggerint-me.

**

Jo no sé pas, caríssim, si l'*Hivern* és millor que la *cançó* susdita. Més vos diré: M'irrita el mot *millor* o el mot *pitjor* tractant-se d'obres belles. Es que la mar, ben folla, ben exaltada, és *millor* o és *pitjor* (als ulls nostres), que la mar ben serena, ben *llisa*, ben francament calmosa? Es que un tristori capvespre és *millor* o és *pitjor* que una ben gaia i somrisent matinada? Es que un paisatge tardoral (2) és *millor* o és *pitjor* que un bell trocet florit i assoliat?

Tot això, bé ho sabeu, no és *millor* ni és *pitjor*. Es, però, *diferent*. Com són també diferents (ben diferents!) les dues fulletes d'album que un cert capvespre escoltàreu.

**

Parlem-ne, amic, de les dues fulletes.

La una (recordeu-ho) és una *Cançó*. Es, pot dir-se, com un rajolí de sol ben calentó, beñ sanítós, que desperta alegria... L'altra (l'*Hivern*), és, pot ser, una *rêverie*. Ve d'una altra regió de l'ànima de Schumann i s'adreça; per tant, a una regió diferent de l'ànima del que escolta... D'aquí, caríssim, les dues impressions que un jorn sentireu.

Recordeu els colors de l'espectre? Quina gamma de matisos, de col·loracions!... Anàlegament, des d'un extrem a l'altre extrem d'aquell món misteriós on palpita el nostre ésser, quina gamma, així mateix, de matisos de tota mena!... Un dia, sense saber perquè, vos sentiü ple de joia. Tot *canta*, tot somriu, diria's, a l'entorn vostre. Un altre dia (sense que el motiu vos sigui conegut...), tot apareix, al contrari, al davant dels ulls vostres, com envoltat de grisors...

Quina serà per vos, en quiscun d'aitals casos, la *millor* música? Aquella (prou s'endevina!) que més directament s'adapti al vostre íntim sentir... Al *rêbre-la*, fruireu dolçament... Amb tot, no vos cregueu pas que la producció preferida sigui sempre, intrínsecament, la *millor*. No serà ni *pitjor* ni *millor*, forces vegades. Són vos qui sereu un *millor* o un *pitjor* subjecte, segons sigui el vostre sentir de moment i segons sigui el sentit de la música que vos sigui oferta.

**

Una mateixa producció pot despertar també, en nosaltres, impressions ben diferents. Una vegada ens captiva. Un altre cop (amb tot i tractar-se d'una obra bella), ens deixa frets, indiferents. Per què, això, ja que es tracta d'una mateixa música? Es evident que la diferència esmentada és sempre filla, no de la música que haurem sentit, sinó de nosaltres...

**

Vull extremar ço que ja he indicat.

Quan vos sentiü trasbalsat (sigui per excès de dolor, sigui, al contrari, per excès d'alegria), més d'una producció pot semblar-vos, no solament *millor* o

pitjor, com vos diguereu, sinó fins... *inoportuna*. Es cosa ja ben sabuda que una música alegre, frèvola, folla..., pot fer-vos sentir fonda tristor. I no deveu pas ignorar que fins els sons (sempre antipàtics) d'un vulgaríssim *manubri* poden, a voltes, *fer mal!*...

Altres exemples: Balleu, i vos distreuen fent-vos oír coses greus... Rieu, i vos conviden a escoltar... quelcom pregonament seriós... Ploreu, i una música follament, ignoscentment... desvergonyidament joiosa invadeix, de sobte, els vostres pobrets oïts. Botzineu, i una dansa boja (afanyosa de vida), se vos fica, des de'l carrer, dins mateix de casa vostra... Ara bé: en tots els moments citats, sentireu vius desigs d'esquivar la música. *No estareu pas per ella*. Serà, doncs, evidentment, *inoportuna!*

**

Tots diem: «Mai, mai he sentit tal obra d'*aquella* manera. Mai he tornat a sentir *aquella* impressió!»

Ja endevineu el perquè!...

**

Hi ha músiques... *fàcils* (músiques, vull dir, que es *donen* desseguida...). Somriuen eternalment, i sols volen plaure; diria's. Altres, al contrari, semblen, de moment, menys comprensibles (i poden també aparèixer, per consegüent, *pitjors* que les primeres). Escolteu-les, però, insistentment, seriósament, i també conseguireu, cregue-ho, posseir-les... Es gaire bé tant difícil — escrigué algú, — entendre ço que un altre ha escrit, com concebir-ho. Exactíssim. I això pot també aplicar-se a l'art dels sons...

**

Hi ha obres que *viuen*, podríem dir, associades sempre a un record nostre. Solem donar-les-hi un valor (fins quan són *dolentes*), que no sabríem pas donar a cap més obra. Cal no confondre aquell valor amb el valor intrínsec.

**

A més del valor intrínsec d'una composició musical, hi ha encara altres factors que, de moment, poden fer-vos-la aparèixer... *millor* o *pitjor*... Aquests factors (que prou coneixeu ja, però amb els quals és necessari anar íntimant), són: l'execució, l'interpretació i la naturalesa de la sonoritat o de les sonoritats, mercès a les quals l'obra és trasmesa. Quiscun d'aquests factors pot enganyar-vos. Una obra mal llegida o penosament executada pot aparèixer, en efecte (amb tot i ésser sublim), perfectament caòtica. Una plana mal dita,

(1) *Album per la Joventut*. Núms. 24 i 38.

(2) I a propòsit: Vos heu fixat, amic, en la boniquesa i en la varietat, sobre tot, de formes i de col·loracions d'una fulla morta o que es mor?

mal sentida pel que l'interpreta (*desfigurada*, per tant), pot arribar fins vos absolutament... *disfregada*. Pot haver sonat, pot haver aparentment *viscut* a l'entorn vostre... sense que hagueu, no obstant, ni endevinat ço que conté, ço que l'anima, ço que és, en definitiva. Una cançó ben cantada i trasmesa, a més, mitjançant una veu ben dolça, ben joliva, pot semblar-vos bellíssima. La mateixa cançó eixida d'un vell piano, pot fer-vos l'efecte d'una cosa freda, de una cosa *morta*. Ja és sabut, en fi, l'encís o la... molestia que l'instrumentació pot afegir a una composició musical.

Ara bé: tot això, caríssim (tots els factors que acabem d'esmentar), pot també més d'un cop enganyar-vos, com queda dit, i fer-vos trobar *millor* o *pitjor* més d'una composició francament bella.

* *

Els que ja no som joves, hem conegut encara aquella generació que havia llegit, que havia assaborit i que havia *sentit* (i de quina manera!) tot ço que feren Lamartine, Chateaubriand, de Vigny, de St. Pierre, Hugo, etc. Qui sent avui (com en altres dies!), *Atala*, *Jocelyn*, *Chatterton*, *Pau* i *Virginia*, *Cromwell* i son *Prefaci*, etc., etc.?... Perquè aquest record i perquè, de sobte, aquestes citacions? Per recordar-vos això: que la *dissonància* que existeix sovint, fatalment, entre nosaltres i l'obra d'art ja un xic *vella* que ens és oferta, serà sempre tant més viva, evidentment, quan més *allunyada* sigui, la producció esmentada, de la nostra actual *faisó* de veure i de sentir. I si tant *allunyada* apareix, realment, del nostre actual sentir... ni l'entendrem, gaire bé, i podrà fins semblar-nos, de moment, una cosa freda, inexpressiva.

Una obra musical pot, doncs, semblar també... *millor* o *pitjor*, segons siguin... els anys que tingui!

* *

Per acabar:

No ho dubteu pas, la música pot expressar-ho tot. Tot ho conté, tot ho

trasmets, tot sab fer-ho, en fi, *sentir* (1).

Hi haurà, doncs, música amable, música seriosa, música frívola, música selecta, música grollera... I totes aquestes músiques semblaran millors o apareixeran pitjors segons sigui la nostra *faisó* d'ésser, segons sigui l'exquisidesa o la... peresa de la nostra sensibilitat i segons siguin, a més, els graus d'atenció que els hi dedicarem. Cal, doncs, *ben escoltar*. (I aquest és avui el meu consell...) Cal, sí, intentar extreure de totes les coses, de totes les músiques, ço que, en el fons, contenen. Si això fem,

(1) Toquem ara un dels punts més discutits a propòsit de la naturalesa íntima i del poder expressiu de l'art dels sons. Sobre això, el nostre plorat Maragall digué un dia molt belles i lluminoses coses. Vull recordar-vos-les. Digué, doncs: «I així jo em creuria que a una naturalesa essencialment musical, al veritable músic, el que més li escau és la música pura, sense paraules, sense objecte concret de representació, sense altre impuls que la necessitat d'expressió d'un estat d'ànima intraduable de cap altre manera, d'un sentiment essencialment musical. Tots ens hi sentim en moments essencialment musicals. Aquell cant sense paraules, de Schumann, del pagès que torna del treball, me'n sembla un exemplar ben característic. Aquell home ha treballat tota la setmana damunt la terra, acotat an ella, regirant-la, estimulant la seva feconditat, posant-hi les seves forces, les seves suades; i ve el vespre del dissabte (perquè aquell cant té una alegria de dissabte), l'home es redreça, s'aixuga la suor, contempla la tasca complerta, el camp cavat, adobat i per tot prenyat de la llevor, i penjant-se el gec i les eines al coll, abraça amb un darrer cop d'ull la amplada del camp tot endreçat, i comença a caminar de cara a la llar encesa, on l'espera un bon repòs. Llavors la consciència del dever complert, la esperança d'ésser-ne ben pagat, el benestar que se'n promet, la tarda que cau bellament damunt del camp en repòs, el diumenge que s'anuncia en el campanar del poble, promouen en son ànima obscura un estat d'alegria, d'expansió, que furga, furga, per a expressar-se; el pas de marxa que duu li posa un ritme natural, i el cant li floreix als llavis espontani, com una flor. Cantarà en paraules? No. La seva alegria és massa complexa i massa vaga ensems, massa íntima i massa necessitada d'expansió, massa essencialment musical; aquell home no té res que dir en aquell moment, aquell home sols pot taral·lejar, hi ha de taral·lejar per força. Un pintor no pot representar-la aquella alegria; a un poeta li costaria molt de dir-la; mes el músic hi troba son element natural i li dona la expressió propia, la única. I — jo no sé si diré un disbarat de tècnica musical, — però a mi em sembla que d'aquest cant a una sinfonia no més hi ha un pas; que la naturalesa de la inspiració no és diferent, que en el fons de la seva essència són una mateixa cosa.» (El drama musical de Mozart.)

si això assolim, quin dubte té que tot, en aital cas, ens interessarà (amb tal que sigui bell). Ja no hi haurà, aleshores, *entre les belles músiques*, ni música *millor*, ni música *pitjor*. Hi haurà, això sí, produccions *diferents*. Com hi ha diferents paisatges, diferents *hores*; com hi ha, en un mot..., diferents estats de ànima. (2)

F. LLIURAT

(2) Acabava d'escriure el present treball, i vaig llegir-lo a un amic (un amic destre, precisament, en manejar subtileses). Va objectar-me: — «Això és, pot ser, massa absolut. No totes les obres són iguals. No totes tenen el mateix valor. N'hi ha de *millors*, n'hi ha de... *pitjors*.» En efecte: i és evident, per exemple, que no totes les produccions de Beethoven són igualment *felices*. No totes ses idees tenen la mateixa *fondaria*. No totes són, en un mot, igualment belles. Certíssim. Això és, però, tant evident, que no vaig ni voler discutir-ho... Va semblar-me l'aspecte o el *caire* menys interessant de la tesi avui glosada. No cal oblidar, per altre part, que totes aquestes... *expansions* s'adrecen a un aficionat novell i poc al corrent, per tant, de certes subtileses... Cal, doncs, guiar-lo; iniciar-lo... Cal mostrar-li, sí, a tot hora, així la *faisó* de ben gustar la música com el valor de les músiques... Cal, també, indicar-li els paranys mercès als quals podria, ben sovint, errar-se! Rès més difícil, rès més delicat que parlar de la música. (Rès de més fàcil, diria's, ja que tothom pot, sembla, opinar a propòsit d'ella...) I jo he volgut aconsellar, en fi, a l'amic X (amic ideal... mercès al qual són permeses i tenen a més una raó d'ésser aquestes humils *expansions*), això: I. Que vagi sempre en compte, ja que, com queda vist, són nombrosos els motius que poden fer-li semblar *millor* o *pitjor* qualsevol producció musical. (N'hi he citat alguns). II. Que cal extreure, repetirem, de totes les coses, de totes les músiques, ço que en el fons llur contenen. I això amb el fi de ben gustar, així una cantilena gregoriana com una producció polifònica; així una cançó popular com un *lied* de Schubert; així una miniatueta de Rameau, o de Couperin, com una gran sonata de Beethoven; així un quartet de Mozart, o de Haydn, o de Beethoven, com un drama wagnerià... Són molts els pianistes que no han *sortit* encara de l'ambient sonor chopinià o schumannianà... Són molts els aficionats que no cerquen altre cosa que una sinfonia clàssica o que un dels grans *frescs* wagnerians. I jo voldria que l'amic X, a qui em plau, de tant en tant, *intentar* iniciar, gustés *totes* les músiques! Quin dubte té que, com en totes les coses, hi ha també, en música, la seva escala de valors (valors que sovint canviem, per altra part...). Quin dubte té que preferim o *sentim* *millor* tal o qual música, tal o qual autor, tal o qual obra d'un mestre preferit... Cal, amb tot (d'aquí la modesta conclusió del present article), ésser un xic eclèctic i aspirar, en fi, amb un xic d'avidesa, no solament ço que es despren d'una música, de la *nostra* música, sinó ço que palpita, en definitiva, en el fons de les músiques, de *totes* les músiques... (Amb tal, inútil dir-ho, de que siguin *bones*, de que siguin *belles*).
Estem d'acord, bon amic... Z?

MOSAICHS E F ESCOFET & C

Paviments
Unitas

Barcelona

Ronda Sant
Pere 8

Histories extraordinaries d'Edgar A. Poe

El pou i el pèndol

Impia tortorum longos hic turba furores,
Sanguinis innocui non satiata, aluit.
Sospite nunc patria, fracto nunc fucris antro,
Mors ubi dira fuit vita salusque patent.

Quatrina composada per les portes
de un mercat que s'havia d'erigir sobre
l'indret del club dels Jacobins, a Paris.

Jo estava retut—retut fins a la mort per aqueixa llarga agonía; i quan a la fi em deslligaren, i em fou permès de seure, vaig sentir que els meus sentits m'abandonaven. La sentència—la terrible sentència de mort—fou la última distintament accentuada que colpí les meves orelles. Després d'això el sò de les veus inquisitorials semblà submergit en el bronziment indeterminat de un somni. Aquest brogit duia a la meva ànima la idea de una *rotació*,—per ventura a causa que dins la meva imaginació jo l'associava amb una roda de moli. Això només durant una breu estona: perquè totduna ja no vaig sentir res més. Totavegada, encara uns instants, vaig veure—però amb quina terrible exageració!—vaig veure els llavis dels jutges drapats de negre. M'apareixien blancs—més blancs que la fulla damunt la qual jo traço aquests mots—i minces fins al grotesc; minces per la intensitat de la llur expressió de fermesa—de immutable resolució—de rigorós menyspreu de la tortura humana. Vaig veure que els decrets d'això que per mi era el Destí, brollaven encara d'aquells llavis. Vaig veure'ls torce's en una frase de mort. Vaig veure'ls fasonar les sil·labes del meu nom; i vaig esgarrifar-me perquè cap sò no hi succeïa. Vaig veure també, durant uns pocs moments de horror deliriosa, la flonja i gairebé imperceptible ondulació de les draperies negres que revestien els murs de la sala. I aleshores la meva vista caigué damunt les set altes candeles de damunt la taula. De primer entuvi elles tingueren l'aspecte de la Caritat, i semblaven com àngels blancs i esvelts que em salvarien; però aleshores, i tot de un cop, una basca mortal vingué sobre'l meu esperit, i vaig sentir cada fibra del meu ésser estremir-se com si hagués tocat el fil de una bateria galvànica, mentre que les formes angèliques esdevenien espectres insignificants, amb testes de flama, i jo veia que d'ells cap socors no me'n vindria. I aleshores se m'esmunyí dins l'imaginació, com una rica nota musical, el pensament del dolç repòs que deu fer-hi dins la tomba. El pensament vingué gentilment i furtiva, i em

semblà que va caler-me força temps per tenir-ne una apreciació plena; però totjust el meu esperit començava a la fi de sentir-lo i d'entretenir-lo, que les figures dels jutges s'esvairien, com si per art màgica, de davant meu; les altes candeles se reduïren a no-rès; les llurs flames s'estingiren de tot en tot; la negror de la tenebra sobrevingué; totes les sensacions semblaren engolides en un foll capbuçó precipitat com el de l'ànima dins l'Hades. Aleshores l'univers no fou sinó silenci, i immobilitat, i nit.

Jo estava desmaiàt; però encara no diré pas que tota consciència em fos perduda. El que me'n restava jo no provaré pas de definir-ho, ni fins de descriure-ho; però no era pas tot perdut. Dins el sòn més profunde—no! Dins el deliri—no! Dins un esvaïment—no! Dins la mort—no! Ni fins i tot dins la tomba *no és pas tot perdut*. Altrament no hi hauria immortalitat per l'home. En despertar-nos del més profunde dels sòns, esqueixem el teixit de terenyina d'*algún* somni. Totavegada un segon després (tant frèvol pot haver estat aquest teixit) no recordem què cosa hem somniat. En el retorn de l'esvaïment a la vida hi han dos graus: primer, el sentiment de l'existència mental o espiritual, segon el sentiment de l'existència física. Sembla probable que si, en arribar al segon grau, poguéssim evocar les impressions del primer, trobaríem aquestes impressions eloqüents en recordances de l'abis d'enllà. I aquest abis,—què és? Com al menys distingirem les seves ombres de les de la tomba? Però si les impressions d'això que he anomenat el primer grau, no són evocades a voluntat, totavegada, després de un llarg interval, no vénen sense ser demanades, mentre ens meravellam d'on poden sortir? El qui mai no és sigui desmaiàt, no és el que descobreix estranys palaus i rostres singularment familiars en les brases roents, no és el que contempla, flotants a mig aire, les melancòliques visions que el vulgus no pot veure; no és el que medita sobre'l perfum de alguna flor desconeguda; no és el que el seu cervell s'esgarría dins la significació d'alguna cadença musical que mai abans no ha deturat la seva atenció.

En mig d'esforços freqüents i concisos per recordar, en mig d'energics esbatiments per arreplegar algún vesti-

gi d'aqueix estat de no-rès dins el qual era lliscada la meva ànima, hi han hagut moments que somiava de reeixir; hi han curtes, molt curtes estones que jo he conjurat records que la meva raó lúcida, en una època posterior, m'assegura com no poden referir-se si no és a aqueix estat d'aparent inconsciència. Aquestes ombres de memoria em parlen, indistintament, d'altres figures que m'aixecaven i en duïen en silenci avall—avall—i encara avall—fins que un vèrtig oiós m'opremé a la simple idea de l'infinit de la davallada. Em parlen així mateix de una vaga horror al cor, per raó de la calma innatural d'aquest cor. Després ve el sentiment de una immobilitat súbita en totes les coses d'a l'entorn; com si els que em duïen—un seguici d'espectres!—haguessin passat en la davallada llur els límits de l'il·limitat, i s'aturessin a reposar de l'enuig de la llur feina. Després d'això la meva ànima es retreu una sensació de fadessa i de humitat; i aprés tot és *follia*—la follia de una memoria que s'atrefega dins l'abominable.

Molt sobtadament retornaren a la meva ànima el moviment i el sò—el moviment tumultuós del meu cor, i, dins les meves orelles, el sò dels seus batecs. Després, una pausa dins la qual tot és buit. Després de nou, el sò, el moviment i el tocar—una sensació pruïjosa penetrant el meu ésser. Després, la simple consciència de la meva existència, sense pensament—situació que durà llarga estona. Després, molt de sobte, el *pensament*, i una terror esgarrifada, i un ardent esforç de comprendre el meu veritable estat. Després, un fort anhel de recaure en la insensibilitat. Després, una impetuosa renaixença de l'ànima i un esforç reeixit de moviment. I aleshores la plena memoria del juí i dels jutges, de les draperies negres, de la sentència, de la fatiga, del desmai. Després, la més completa oblidança del que seguí; fins a més endavant i per la més enèrgica aplicació no m'ha estat possible recordar-ho vagament.

Fins allí no havia obert els ulls. Jo sentia que estava ajegut d'esquena, deslligat. Vaig estendre la mà, i caigué feixugament sobre alguna cosa humida i dura. Vaig deixar-la reposar així uns quants minuts; debatent-me per imaginar on podia jo estar i *què* podia jo ser esdevingut. Em desficiava per fer servir els meus ulls, sense que gosés. Rezelava el primer cop de ull sobre'ls objectes d'a l'entorn de mi. No és pas que jo temés mirar coses horribles, però m'esverava el pensar que no hi hagués *res* per veure. A la fi, amb una follia desesperació al cor, vaig desclucar vivament els ulls. Els meus pensaments pitjors

eren doncs confirmats. La negror de l'eterna nit em circula. Vaig fer un esforç per respirar. La intensitat de les tenebres semblava opreme'm i ofegar-me. L'atmosfera era intolerablement cloïda. Vaig romandre quietament ajegut i vaig fer un esforç per excitar la meva raó. Vaig retreure'm els procediments inquisitorials, provant, partint d'això, de deduir la meva situació efectiva. La sentència havia estat pronunciada; i em semblava que d'aleshores ençà s'havia escolat un llarg interval de temps. Però ni per un moment vaig suposar-me realment mort. Una tal suposició, malgrat de totes les ficcions que llegim, és de tot en tot incompatible amb la existència real;—però on i en quin estat jo era? Els condemnats a mort, jo sabia, morien ordinàriament en els *autos-de-fe*, i un se'n havia celebrat la mateixa nit del dia del meu juí. Havia jo estat reconduït al meu càrrec, per esperar-hi el pròxim sacrifici que no devia tenir lloc fins d'allí a molts mésos? Vaig veure totduna que això no podia ser. Les víctimes havien estat posades immediatament en requisició. A més, el meu càrrec, com totes les cel·les dels condemnats a Toledo, tenia paviment de pedra, i la llum no n'era de tot en tot exclosa.

Tot de un cop una idea terrible empengué la sang a torrents sobre'l meu cor, i per una curta estona vaig caure de nou en la insensibilitat. En tornar en mi, vaig saltar de un cop sobre'ls meus peus, tremolant convulsivament en cada fibra. Vaig llençar els meus braços follament per damunt i a l'entorn de mi en totes direccions. No sentia res; tota vegada temia de fer un pas, per la por de topar contra les parets de una tomba. La suor em rajava de cada porus i se m'aturava en un gros rosari damunt del front. L'agonia de l'incertitud esdevingué a la fi intolerable, i em vaig moure cautament endavant, amb els braços estesos, i els ulls sortint-se'm de les conques, dins l'esperança de copçar algun feble raig de llum. Vaig caminar unes quantes passes; però encara tot era negre i buit. Vaig respirar més lliurement. Va semblar-me evident que el meu no era pas, al menys, el més oïós dels destins.

I aleshores, com jo continuava avançant amb precaució, mil vagues rumors

que corrien de les horrors de Toledo vingueren a empentejar-se dins la meva memoria. Es contaven estranyes coses d'aqueixos càrcers—jo les havia considerades sempre faules—però no obstant estranyes i massa espaventoses de repetir, llevat a baixa veu. Devia jo morir de fam en aquell món subterrani de tenebres; o quin destí, més terrible encara per ventura—m'esperava? Que el resultat fos la mort, i una mort de una amargura extraordinària, jo coneixia massa bé el caràcter dels meus jutges per dubtar-ne. El mode i l'hora eren tot el que m'ocupava i m'aturdia.

Les meves mans esteses encepegaren a la fi amb un obstacle sòlid. Era un mur, que semblava construït en pedra—molt llis, humit i fret. Vaig resseguir-lo, caminant amb la més curiosa malfiança que m'havien inspirada certes antigues histories. Aquesta operació, noresmenys, no em donava cap mitjà de descobrir les dimensions del meu càrrec; perquè jo podia fer-ne el tom i tornar al punt d'on jo partia sense adonar-me'n, tant perfectament uniforme semblava al mur. Vaig cercar doncs el ganivet que jo tenia a la butxaca en dur-me a la sala inquisitorial; però m'havia desaparegut; els meus vestits me'ls havien canviats per una roba de sarja bura. Jo havia pensat de clavar la fulla dins alguna menuda esquerdada de la maçoneria, a fi de constatar bé el meu punt de partença. La dificultat, noresmenys, era ben trivial; però de bell entuvi, en el desordre de la meva fantasia va semblar-me insuperable. Vaig esqueixar una part del vora-viu de la meva roba i vaig posar el troç llarg a terra i en àngol recte contra'l mur. Palpentejant el meu camí al voltant de la presó, jo no podia deixar de trobar aquest retall en acabar el circuit. Al menys jo així ho creia; però no havia comptat amb l'extensió del càrrec o amb la meva feblesa. El sòl era humit i relliscós. Vaig caminar a trontollons un quant temps, després vaig encepegar i vaig caure. La meva excessiva fatiga em decidí a romandre estargit; i el sòl aviat me sorprengué jeient.

En deixondir-me, estirant un braç, vaig trobar al costat de mi un pa i un càntir d'aigua. Estava massa decandit per reflexionar sobre aquesta circums-

tancia, però vaig beure i vaig menjar amb avidesa. Poca estona après, vaig reprendre el meu tom al voltant de la presó, i amb força pena vaig arribar a la fi al troç de sarja. En el moment que vaig caure, ja havia comptat cinquantedugues passes, i, en reprendre la meva caminada, n'havia comptades quarantavuit més—quan vaig trobar el parrac. Doncs feia, tot plegat, una centena de passes, i, admetent que cada dugues passes són una iarda, vaig presumir que el càrrec tenia cinquanta iardes de circuit. Jo havia trobat, no obstant, molts àngols en el mur, i així jo no podia formar cap conjectura de la forma de la cava; perquè jo no podia deixar de suposar que n'era una.

Jo posava ben poc interès — ben cert que no cap esperança — en aquestes recerques, però una vaga curiositat em punyí a continuar-les. Jaquint el mur, vaig resoldre d'atravessar l'àrea circumscrita. De primer, vaig procedir amb extrema precaució, perquè el sòl, anc que semblava fet de una materia dura, era de una traidora llepiçositat. A la llarga, no obstant, vaig pendre coratge, i sense vacil·lar pus vaig posar-me a caminar fermament—aplicant-me a creuar en una línia tant dreita com fos possible. Ja havia avançat unes deu o dotze passes d'aquesta manera, quan el reste del vora-viu esqueixat de la meva roba se m'entortolligà entre les cames. Vaig trepitjar-lo i vaig caure violentament de cara.

En la confusió de la meva caiguda, no vaig adonar-me immediatament de una circumstancia un bon xic sorprenent, la qual, no obstant, pocs segons après, i mentre encara estava jo ajegut, va fixar la meva atenció. Vetaquí què era: el meu mentó reposava sobre'l sòl de la presó, però els meus llavis, i la part superior del meu cap, anc que semblaven situats en una elevació més petita que el mentó, no tocaven res. Al mateix temps, el meu front va semblar-me banyat de una vapor llepiçosa, i que la peculiar olor dels bolets florits muntava cap als meus narins. Vaig estendre el braç, i vaig esgarrifar-me en trobar que jo havia caigut al caire mateix de un pou circular, del qual jo no tenia, de moment, cap mitjà de medir la extensió. Palpant la maçoneria just a sota,

ROYAL

Rambla dels Estudis, núm. 8

• Cada tarda Tè-concert • Souper-concert a la sortida dels teatres •

RESTAURANT * Menú des de 5 pessetes

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunches

brocal, vaig aconseguir d'arrencar un petit fragment, i vaig deixar-lo caure dins l'abis. Durant alguns segons vaig donar orella als seus retrucs; topava contra les parets de la timba; a la fi, va fer un sord capbuçó dins l'aigua, seguit d'ecos ressonants. Al mateix moment, vingué sobre'l meu cap un soroll com el de una porta rapidament oberta i tancada, mentre que un feble raig de llum llampeguejava totduna través la foscor i s'estingia totduna.

Vaig veure clarament la sort que s'havia preparat per mi, i vaig felicitar-me de l'oportú accident pel qual jo me 'n havia escapat. Una passa més, i el món no m'hauria vist pus. I aqueixa mort, tant a bon temps evitada, era d'aquella mateixa mena que jo havia mirada com a fabulosa i absurda en els contes que corrien de l'Inquisició. Les víctimes de la seva tirania no els quedava sinó triar o bé la mort amb les seves més cruels tortures físiques, o bé la mort amb les seves més oïoses horrors morals. Jo havia estat reservat per aquesta darrera. Els meus nervis estaven distesos per una llarga sofrença, al punt que jo tremolava al sò de la meua propia veu, i era esdevingut en tots conceptes un subjecte excel·lent per la mena de tortura que m'esperava.

Saccejat de tots els meus membres, vaig palpejar el meu camí cap al mur—resolt a morir-hi millor que no pas arriscar-me a les terrors dels pous, que ara la meua imaginació multiplicava dins les tenebres del càrrec. En un altre estat d'esperit, hauria pogut tenir el coratge d'acabar la meua miseria, totduna, amb un capbuçó dins un d'aquells abissos; però ara jo era el més perfecte dels covards. Ni tampoc podia oblidar el que havia llegit d'aqueixos pous—que la súbita extinció de la vida no formava part del plan infernal que els havia concebuts.

L'agitació del meu esperit va tenir-me despert hores i hores, però a la fi em vaig tornar a ensopir. En deixondirme, vaig trobar al costat meu, com abans, un pa i un càntir d'aigua. Una set ardent em consumia, i vaig buidar el càntir de un glop. Cal que l'aigua fos drogada—perquè totjust l'havia beguda, que vaig ensopir-me irresistiblement. Un profunde sòn caigué damunt de mi—un sòn com el de la mort. Del temps que durà, no en sé res; però quan vaig descloure novament els ulls, els objectes entorn de mi eren visibles. Gràcies a una estranya llugor sulfurosa, l'origen de la qual no vaig poder a la primeria descobrir, jo podia veure la extensió i l'aspecte de la presó.

Havia errat força sobre la seva dimensió. Els murs no feien pas més de

vinticinco iardes de circuit. Per uns quants minuts aquest fet creà dins de mi un món de và torbament; và de veres—perquè, en mig de les circumstancies terribles que em voltaven, què podia haver-hi menys important que les meres dimensions del meu càrrec? Però la meua ànima prenia un interès foll en futeses, i jo m'encaparrava en fer-me compte de l'error comesa en les meves mesures. La veritat a la fi llampeguejà sobre meu.

En la primera tentativa d'exploració jo havia comptat cinquanta dugues passes, fins al moment de caure: devia doncs, aleshores, estar a una passa o dugues del retall de sarja; en realitat, tenia ja gairebé acomplert el circuit de la cava. Aleshores vaig adormir-me imaginant així un circuit doble del circuit real. La confusió del meu esperit em privava d'observar que jo havia començat el meu tom amb el mur a mà esquerra, i l'acabava a mà dreta.

M'havia enganyat, també, respecte de la forma del recinte. En palpejar el meu camí havia trobat molts àngols, i en deduïa la idea de una gran irregularitat; tant poderós és l'efecte de una total obscuritat sobre qualsevol que es desperti de una letargia o de un somni! Aqueixos àngols eren simplement produïts per algunes lleus depressions o redossos a espais desiguals. La forma general de la presó era un quadrat. El que jo havia pres per obra de maçoneria semblava ara ferre, o algún altre metall, en plaques enormes, les sutures o juntures de les quals ocasionaven les depressions. La superfície sencera d'aquest recinte metàl·lic era rudament empastifada amb tots els oïosos i repulsius emblemes als quals la macabra superstició dels monges ha donat naixença. Figures de dimonis amb aire d'amença, amb formes d'esquelets i altres imatges de una horror més real, ocupaven i desfiguraven tot el pany de paret. Vaig observar que els contorns d'aqueixes monstruositats eren suficientment distints, però que les colors semblaven alterades i marcides com pels efectes de una atmòsfera humida. Vaig remarcar aleshores el trespol, que era de pedra. En el centre badava el pou circular a la gola del qual jo escapava; però només n'hi havia un dins la presó.

Tot això vaig veure-ho indistintament i amb molt d'esforç—perquè la meua situació havia canviat singularment durant el sòn. Ara jeia d'esquena, tot estirat, sobre una mena de cavallet de fusta molt baix. Hi estava lligat solidament amb una llarga tira que semblava una cingla. S'enrotllava moltes vegades a l'entorn dels meus membres i del meu còs, només deixant-me lliures el cap i

el braç esquerre; però encara em calia fer una forta violència per abastar-me el menjar de un plat de terra més al costat meu sobre'l trespol. Vaig veure, amb horror, que s'havien endut el càntir. Dic amb horror perquè una intolerable set em consumia. Va semblar-me que era designi dels meus perseguidors d'exasperar aquesta set—perquè el menjar del plat de terra era una vianda amantada molt picant.

(Acabarà)

C. R. B., trad.

Balada del senyor Tomàs

Si n'eren tres germanes.

Anaven a la font.

El senyor mestre topen
vora el pilà del pont.

L'una li dona el cantí,
l'altra li pren el braç,
l'altra, rient, cridava:

—¡Mira el senyor Tomàs!—

El duien entre totes,
enllà, com un farcell.

— El senyor mestre—deien—
es amorós i vell;

porta casquet de llana,
li trampeja el pàs...—

I la petita feia:

—¡Mira el senyor Tomàs!—

Per entre carolines
i saules, prats endins,
es fonen les petjades
sota un flotó de pins.

Una òliva en fugia
rient per sota el nas
com si digués entre ella:

—¡Mira el senyor Tomàs!—

Passada una hora, baixen
les noies de la font

i totes tres gemeguen
al tornà a veure el pont.

L'una ha perdut el cantí,
l'altra el dalit del braç,

l'altra sospira apenes:

—Mira el senyor Tomàs!—

Mireu-se'l: ara torna,
tot sol, poc a poquet.

Remuga un bri de menta
de bosc, i fa l'ullet.

Si una commare el sobta,
s'acomia la làs.

I la commare pensa:

—¡Pobre senyor Tomàs!—

G. DE LIOST.

JOANESQUES

Eren un pare i una mare molt rics, que tenien un sol fill, i li deixaven fer tot el que volia. I criat d'aqueixa manera, se dedicà al jòc, i era tanta la seva afició, que mai ne tenia prou.

Per això quan arribava el vespre els seus pares sempre li preguntaven.

—I avui te n'has satisfet?—Mes ell sempre responia que no encara.

Per fi veient el noi que no podia satisfèr-se del seu gust, deliberà el marxar-ne; omplí una bona bossa de diners i se'n anà de casa seva.

Caminant, caminant, troba un senyor que li diu:

—On vas, noi, sol, sol per eixes terres? I ell que respon:

—Mai m'he vist prou complet de jugar i vaig pel món a veure si podré jugar fins a cansar-me.

—Doncs jo també vaig pel món, cercant qui jugui. Vols fer-ho amb mi?

—Juguem.

I treuen els daus i comencen a jugar, i juga que jugaràs, no van parar amb tres dies i tres nits seguides. I al cap de elles el noi havia perdut vida, caball i espasa.

—Ai, pobre de mi! com ho faré ara?

I ell que se'n va cap a casa de sos pares i els diu:

—He trobat un jugador, i després de jugar tres dies i tres nits seguides m'ha guanyat tot, com que he perdut el caball i l'espasa i fins la vida; vulgueu-me lliurar d'entregar-me a mon amo!

Més els pares li digueren:

—¿Com vols que ho fem si la vida no es rescata de cap manera? No tens altre recurs que anar-hi.

El veient-se perdut agafa un sarronet i marxa; i ell que se'n va a parar al palau de la Lluna i hi truca.

—Truc, truc.

I una vella diu:

—Qui hi ha?

—Sóc un pobre viatjant que vaig de camí buscant qui m'ha guanyat la vida; si em voldríeu acollir que vaig molt cansat.

—Ai, noi, jo prou voldria, mes si venia la Lluna t'englotiria.

—M'engloteixi o no, jo em vull quedar: vaig massa cansat.

No hi hagué medi de disuadir-lo i es va ficar a la pallerà.

Al cap d'una estona, arriba la Lluna i comensa d'olorar d'un cantó a l'altre.

—Quina olor de carn cristiana que sento!

—Quina olor de carn cristiana que sento!

La vella no tingué altre recurs que dir-li:

—Es que ha vingut un noi, que va en busca del Màgic que li ha guanyat la vida, i encara que jo l'he avisat que tu te'l menjaries, ha dit que estava tant cansat que no podia més i s'ha ficat a la pallerà.

—Prou pena té si li han guanyat la vida; que la vagi a entregar; mes jo no ho sé on habita el Màgic a qui la deu; potser ho sabrà el Sol. Quan demà jo me'n vaja, que em segueixi.

La vella ho anà a contar al noi i aquest fou amatent l'endemà per sortir així que va eixir la Lluna.

I aquesta se l'enmenà que ni gairebé podia seguir-la de tant depressa que anava. I passaren moltes terres fins que foren al castell del Sol, que el noi ja no podia més.

I ell que se'n hi va i truca.

—Truc, truc.

—Qui hi ha?

—Sóc un pobre viatjant, que vaig de camí en busca del Màgic que m'ha guanyat la vida.

I la vella que obra la porta li diu:

—Ai, noi! no entressis pas, que aquest és el castell del Sol i si aquest et veia se't menjarà.

I ell que diu:

—No hi fa res, vinc massa cansat i no puc més; si de cas, ja m'amagaré.

I es fica darrera la porta.

Al cap d'una estona arriba el Sol i diu:

—Quina olor de carn cristiana que sento!

—Quina olor de carn cristiana que sento!

La vella, veient-lo que buscava per tot arreu, i que a l'últim trobaria al noi, li va dir:

—Es que ha vingut un noi que va en busca del Màgic que li ha guanyat la vida i venia tant cansat que per més que

jo l'he avisat que te'l menjaries, ha dit que no tenia força per més i s'ha volgut quedar, amagant-se darrere de la porta.

—Prou pena té si li han guanyat la vida; ja el perdono, que l'entregui a qui li ha guanyada, mes jo no sé on viu; demà quan jo surti que em segueixi i el portaré al castell del Vent, que com se fica en més indrets que jo potser ho sabrà.

La vella ho anà a contar al noi i aquest estigué amatent l'endemà així que el Sol va sortir per anar-li al seu darrera.

I caminaren molt, passant per moltes terres, que el noi ja no podia més, fins que a l'últim veié un castell molt alt, que era el del Vent i se'n hi anà.

I truca.

—Truc, truc.

—Qui hi ha?

—Sóc un pobre viatjant que vaig de camí en busca del Màgic que m'ha guanyat la vida.

I la vella que li diu:

—Ai, noi, no entressis pas! perquè aquest és el castell del Vent i si et veia se't menjarà.

I el noi, com anava tant cansat, diu:

—No hi fa res, no puc caminar més.

I se'n anà cap a dintre, i s'amagà en un recó de la cuina.

Al cap d'una estona arriba el Vent i diu:

—Quina olor de carn cristiana que sento!

—Quina olor de carn cristiana que sento!

I com se posés a buscar per tot, la vella li diu:

—Es que ha vingut un noi, que va en busca del Màgic que li ha guanyat la vida, i per més que jo li he dit que no entrés perquè quan tu arribessis te'l menjaries, ha dit que anava tan cansat, que no podia més i s'ha amagat en un racó de la cuina.

—Bé, prou pena té si li han guanyat la vida, ja el perdono. El qui li ha guanyat viu més lluny encara; demà quan jo marxi que em segueixi, i si ho sab fer, allí mateix trobarà qui el salvi. Veurà un estany d'aigües clares; que s'amagui

AGUA MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc.

⚡ ⚡ Diplomas y medallas de Oro

← PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO →

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.— Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del Dr. Llorach, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648. BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

prop d'ell i veurà tres colometes que baixen a banyar-s'hi, que no digui res, i veurà que són tres donzelles i quan siguin a dins, que surti i prengui la roba de la més joveneta i quan aquesta li demani, que li digui:—Verge santa, ajúda'm.—I fins que la noia prometi ajudar-lo, que no li torni la roba.

La vella que se'n va i ho conta al noi, i aquest tota la nit vetllà perquè no li escapés el Vent.

A l'endemà quan aquest sortí, el noi se'n hi anà i el Vent d'una revolada el portà a dalt d'una muntanya molt alta, al cim de la qual hi havia un estany de aigües clares.

I el noi s'amaga i al cap d'una estona et veu tres colometes blanques com un glop de llet que anaven volant, volant fins que foren prop de l'estany, que allavors se convertiren en noies i deixaren el vestit de plomes a la platja.

El noi se fixà bé en quina era la més petita i mentres s'estaven banyant, escorrent-se per la sorra, anà i prengué el vestit de plomes.

Heus-aquí que quan les donzelles estigueren llestes de banyar-se, se'n anaren a buscar la roba i no més trobaren la de les dues més grans, mes no la de la més petita i aquesta se posà a exclamar, que qui li hagués pres la roba que li tornés.

Llavors ix el noi i diu:

—Verge santa, salva'm.

I al moment de sentir això les dues grans peguen volada i corren a dir-ho a son pare, que era el dimoni i el que havia guanyat la vida al jove.

Així és que la noia li digué:

—Torna'm la roba o sinó som perduts.

I el noi que li torna i ella queda convertida en colometa i fuig, sinó que no podia volar tant depressa com les altres, perquè al jove amb la pressa perquè no el veiessin al endur-se-li la roba l'havia fregada sense voler amb un tronc de arbre i s'havia romput la punta de l'ala esquerra.

Així és que la noia no fou a temps perquè ses germanes no ho diguessin a son pare, i aquest al saber-ho se'n anà amb els seus criats a agafar al jove.

—Ah! ja ets aquí, li digué el diable, prou has tardat.

I el manà tancar a un soterrani, lligar molt pregón que tenia.

I heus-aquí que la noia més petita se'n anà al seu pare, i li digué:

—Pare, on és en Joanesques?—que aquest era el nom que el jove es deia.

—El tinc abaix al soterrani per matar-lo.

—Bé, perdoneu-li la vida.

—Li perdonaré si fa el que jo li mano.

Ell que se'n va a baix al soterrani, i com cada dia entra més gent a l'infern

i ja no hi bastaven els boscos de llenya que havia fet tallar, que ja gairebé l'acabava, crida a Joanesques i li diu:

—Et salvaré la vida si per tot aqueix mig dia has fet que tota aquella muntanya que està tant pelada, siga ben atapeïda de pins ben grossos.

I el noi que diu.

—La vida no em fa res, i no vull provar-ho, si nó em doneu una de les vostres filles per esposa.

I el dimoni, com la llenya li convenia molt i per altra part no es pensava que el noi pogués fer-ho, ell que li promet.

Deslliuren al noi i aquest se'n va cap a la muntanya; mes allavors comencen els desesperes i a plorar que més ploràrs.

I la noia petita que ho sent i se'n va al seu pare i li diu:

—Pare, on és en Joanesques?

Diu:

—Allí a aquella muntanya que li sóc manat que la omplís de pins o sinó el mataria.

—Deixeu-me anar a dur-li esmorzar.

—Pel que té de viure, tant se val; ves-hi.

La noia que se'n hi va i li diu:

—Què tens, que et planys d'aqueixa manera?

I el noi que li diu:

—Es que el teu pare m'ha manat que abans de mig dia tinc d'haver omplert aquesta muntanya de pins ben grossos, o si no em matarà i no sé com fer-ho.

La noia que agafa un grapat de pinjons i els tira per la muntanya, i tota ella va omplir-se de foradets, de cadascú en sortí un pi, que anà creixent, creixent, fins que gairebé tocava als núvols.

Podeu contar si en va estar de content el noi, ell que se'n va cap al dimoni i li diu:

—Ja estic llest.

Aquest no ho volia creure, mes quan veié la muntanya plena de pins, se posà tot rabiós i li digué: Aquí hi ha algú

que sab més que jo, si ho sabia el mataria.

El noi llavors li demanà el compliment de la seva promesa i que li dongués la filla petita per esposa.

Mes aquell estava massa cremat, i li va dir:—No te la vull donar si abans de demà al mig dia no has baumat tota aquella muntanya, perquè a l'infern ja gairebé no hi ha lloc.

El noi que se'n va i comença a buidar la muntanya, mes com més terra treia, més ne queia. Així és que se posà a plorar, i la noia petita va sentir ho i se'n va al seu pare i li diu:

—Pare, on és en Joanesques?

—Allí, que si no em bauma aquella muntanya per tot el mig dia el vull matar.

I la noia que li diu:

—Deixau-me anar a dur-li esmorzar.

—Bé, pel que té de viure, tant se val; ves-hi.

La noia que se'n hi va i li diu:

—Què tens, Joanesques?

—El teu pare m'ha manat buidar aquesta muntanya per tot el mig dia i no sé com fer-ho.

Ella que es treu una barrina, fa un forat al bell peu del turó i aquest queda buit desseguida.

El noi que se'n va a trobar al dimoni i li diu:

—Ja estic llest.

Mes aquest se posà molt rabiós i digué:

—Això és que aquí hi ha algú que sab més que no pas jo; si ho sabia, el mataria.

—Bé, ara compliu-me la promesa; doneu-me la filla petita per esposa.

I el dimoni que li diu:

—No te la vull donar, si abans de demà al mig dia no em trobes l'anell de la meva avia que fa molts anys se va perdre dins de l'estany.

El noi se'n hi va i comença a ficar-se adins de l'aigua per veure si el trobaria,

Fábrica Barcelonesa de Cel·luloide, Goma i Aposits

CENTRAL:
Fontanella, 20

SUCURSAL:
Ronda de Sant Pere, 12

FABRICA: Font honrada, 3

Jogueteria, Tocador i objectes de cel·luloide ■ Ortopedia, Higiene i articles de goma. ■ Cotons, glasses, benes i sabons antisséptics.

Enviem catàlegs als compradors a l'engròs

TUSELL GERMANS - Barcelona

mes com era tant pregón, en cap manera podria, Així és que quan estigué cansat i afadigat se posà a plorar. I la noia més xica que el sentí i diu al seu pare:

—Pare, on és en Joanesques?

—Li he manat que anés a treure l'anell de l'avia que va caure dintre de l'estany i que si per tot el mig dia no ho ha fet el mataria.

—Deixau-me anar a dur-li esmorzar.

—Bé, pel que té de viure, tant se val; ves-hi.

La noia que pren una guitarra, se'n hi va i diu al jove:

—Què tens que estàs tant desconsolat?

I ell que diu:

—Es que el teu pare m'ha manat que li portés l'anell de la seva avia que va caure dintre d'aquest estany i que si no em mataria.

—No t'espantis. A mi ja em coneixen les aigües d'aquest estany, mes del mig dia en avant hi ha tantes serps que fins a mi em matarien si no fas lo que et diré. Agafes aqueixa guitarra i te la poses a tocar sense descuidar-te un moment, que si paraves, desseguida seria morta.

La noia que es fica a l'aigua i s'enfonsa cap endins, cap endins, i el jove es posa a tocar la guitarra.

I les serps anaven pujant cap amunt, cap amunt, a veure qui tocava, i la noia cap avall fins que va trobar un peix i l'obrí i li va llevar l'anell que tenia dintre.

I amb l'anell va pujar cap amunt i mentre pujava anava cridant a Joanesques, que parés poc a poc de tocar perquè les serps anessin baixant cap avall, mes ell no ho entenia, i la noia tot era cridar i ell toca que mes tocaràs fins que la noia arribà a dalt tota voltada de serps que quan el jove ho va veure de esglai li caigué la guitarra de les mans, i les serps s'enfonsaren cap a dins, salvant-se la noia, que de ben poc va esguerrat-ho.

Amb l'anell a la mà, Joanesques va

anar-se'n a entregar-lo al diable, qui es va cremar d'allò més, dient que allí hi havia algú que sabia més que ell i que si ho sabia el mataria.

—Bé, ara compliu la promesa, doneu-me vostra filla petita.

El dimoni veié que no tenia altre recurs que complir la paraula.

—Mes, li va dir, sols te donaré per esposa aquella de mes filles que tu mateix escolleixis.

Heus-aquí que totes tres eren iguals, tant iguals que no es dessemblaven gens i Joanesques que se'n va a la noia i li diu:

—Estem perduts, el teu pare diu que em donará per esposa a la que de vosaltres tres escolleixi, i com ho faré jo, pobre de mi, si totes tres vos sembleu tant?

I la noia que li diu:

—Quan serem totes tres de renglera que no ens podrem moure gens per senyalar-te res, ens mires ben bé les mans i quan en vegis una en què hi falti una punteta de dit, per la ploma de l'ala que vas trencar-me, dius:

—Escolleixo aquesta.

Com de fet, el pare manà posar totes tres noies de renglera, que eren tant semblants que no es distingien absolutament gens ni mica; i diu a Joanesques:

—Ara escull, i aquella que toquis serà la teva esposa.

El jove comença a mirar, a mirar, i quasi s'hi veia perdut, fins que a l'últim mira bé i escolleix a la seva enamorada.

El dimoni no tingué altre recurs que donar-li; mes estava molt fello, i com que ja s'ho pensava que s'avenien, manà posar en el quarto dels nois una roda amb ganxos dels que ell usa, a fi de deixar-la anar quan fossin al llit i matar-los.

Heus-aquí que quan els dos se ficaren al quarto, Joanesques s'adona de la roda, i diu: Estem perduts, mira el que ens ha posat el teu pare per matar-nos.

La noia que ho veu i diu:

—No t'espantis, vés a la cort i omple dos sacs de bruticia; quan els tinguis plens, puja'ls i vés a guarnir el cavall més magre, que és el del pensament.

El jove que ho fa i la noia mentre tant posa els dos sacs al llit com si fossin ells, tira tres escupinades a terra, i fugen, mes Joanesques en compte de pendre el cavall del pensament va pendre el del vent.

El dimoni, quan tothom va ésser al llit, se posà a cridar:

—Ja s'ou al llit?

I les escupinades deien:

—No.

—Ja s'ou al llit?

I les escupinades:

—No.

Fins que a l'últim les escupinades, d'eixutes que eren callaren.

Llavores el dimoni que va pel pany de la clau, mira i veu els dos bultos i pensa: Ara deuen dormir.

Ell que fa baixar la roda i els ganxos feren tal destroça que tot el del sacs caigué a terra i feu tanta pudor que el dimoni no podia aguantar més; se fica a dintre i es troba que els dos joves havien fugit. Podeu comptar com va enfadar-se. Ell que baixa a l'estable i quan va veure que s'havien endut el cavall del vent diu:

—Ja estem salvats.

Aparia el cavall del pensament que encara va més depressa que el vent, i el cavall era la seva esposa, la sella la filla més gran i la brida la filla mitjana y apréta a córrer detrás dels fugitius que prompte va atrapar-los.

La noia quan els veu llença una brasa a terra i s'encén una foguera tant grossa, que semblava que tota la terra cremava.

Mes el dimoni amb son cavall va atravesar-la.

La noia que ho veu i tira un ganivetet que duia a terra.

I tot se va omplir de ganivets i pun-

== EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES ==

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telefon-Central: Pelayo, 44, telef. 1,113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important: La Egipcia es la única funeraria que poseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fóra.

xes. Mes el dimoni amb son cavall també va atravesar-ho tot desseguida.

Llavors la noia veient-se perduda, diu a Joanesques:

—Fes una creu.

Joanesques fa una creu amb la mà i surt una capella, i el cavall era l'altar, Joanesques el capellà i la noia la Verge.

I el dimoni no hi pogué entrar i tingué d'entornar-se'n.

I ells dos se salvaren essent per sempre més feliços.

F. MASPONS I LABRÓS.

RON BACARDI

De la Premsa

ANTE LA GUERRA

Perspectivas para España

Tuvimos el gusto de recibir la visita del representante de una casa inglesa de negocios, que ha venido a España a estudiar la posibilidad de establecer nuevas corrientes mercantiles e iniciar empresas con motivo de la guerra, que ha venido a dislocar la estructura financiera y comercial del mundo. Fatalmente, por su férreo influjo, habrán de operarse grandes cambios, despertarse iniciativas, sacudir inercias y abrirse nuevos derroteros en el intercambio de las naciones.

Deseoso dicho representante de conocer la opinión de las personas que siguen con atención la marcha de los problemas económicos y comerciales en España, para orientar la actividad emprendedora de la casa que representa, ha formulado un cuestionario breve, que vamos a contestar de una manera compendiosa:

1.º ¿Cuál cree usted que será el estado económico de España durante el próximo invierno y en la primavera de 1915?

España no puede substraerse a los efectos disolventes que en todas partes se han derivado de esa guerra monstruosa, pero con todo, su situación puede ser considerada envidiable, en parangón con la mayoría de las demás naciones. Su posición geográfica que la mantiene esta vez aléjada del vértice del ciclón guerrero, y, sobre todo, la neutralidad de Italia, que ha evitado que llegara la conflagración al Mediterráneo, han salvado a España de la beligerancia obligada a que se hubiera visto sometida en otras circunstancias. Hoy la neutralidad de España no exige defensa armada, porque no hay de momento quien amenace violentarla, pero en el supuesto de haberse extendido las hostilidades al Mediterráneo, bajo este aspecto nuestra situación neutral hubiese quedado gravemente comprometida. Por esto hemos de agradecer a Italia la neutralidad que se ha impuesto, favoreciendo con ella a todas las orillas del mar latino.

La crisis que padece España en los actuales momentos es simplemente la crisis financiera. En realidad, sus grandes industrias exportadoras no carecen de primeras materias, pues el carbón nos lo proporciona y asegura Inglaterra, el algodón es adquirido por los especuladores y la lana existe en España, el cáñamo en parte, se produce, y lo que nos falta es importado sin dificultad de Italia, los cueros para curtidos tienen libre el camino desde América a la India, y

el corcho es materia de que somos dispensadores; tampoco han de faltarnos la seda ni las maderas, ni los trapos para la fabricación del papel. Hay que tener en cuenta que nuestra principal exportación consiste en frutos de la tierra, y que este año la cosecha ha sido regular; falta tan sólo quien los compre y los pague.

El mercado de Alemania, especialmente para las vendimias, era importante, y este año ha de faltarnos; ¿cómo suplirlo? De aquí las iniciativas de los agricultores, que comienzan a agruparse y a moverse, y los intentos de los especuladores propios y extraños. Contamos con un «stock» de productos de la tierra, que pudiéramos exportar en seguida, cobrando al contado, y por la prohibición de la ley no podemos hacerlo; tal es el arroz, que tendría segura salida, y que, por haberse producido en abundancia, tiene razón en pedir que se limite a su favor, en parte, la prohibición.

Se nota ya un incremento en la demanda de algunos productos fabricados (calzado, géneros de punto, mantas de lana) y cierta resistencia de los fabricantes en servirlos por la dificultad de los giros, en tanto hay industrias como la de tejidos de algodón, blancos y de color, muebles, tapones y otras, que se rinden a la pesadumbre de sus almacenes repletos en correspondencia con la escasez de las arcas.

He aquí el problema: todo es cuestión de dinero, de crédito, de palanca bancaria.

La tendencia general es acudir al Banco de España con el empeño de que él preste directamente este servicio a la industria, y en realidad el Banco debe ser tan sólo el centro de un buen sistema bancario nacional, a cuyo alrededor giren los demás Bancos particulares. En una palabra: los efectos que descuenta el Banco de España deben ser descontados antes por la banca privada.

El Banco de España ha descuidado lamentablemente nuestro comercio internacional. El Banco de Inglaterra, con el resorte del descuento, acelera o entorpece, según convenga, la importación y la exportación. Nuestro Banco nacional hasta ahora no ha aceptado nunca giros por cuenta de los grandes importadores, ni ha negociado francos y libras más que para el Estado, ni ha descontado las letras giradas a Ultramar, creando una serie de agencias en la América española, que fueron las intermediarias para hacer llegar a España los ahorros de los emi-

grantes, que representan cada año para la Península una cosecha supletoria.

Nuestro Banco, a imitación del Deutsche Bank, debiera crear y dar su apoyo a una filial, como el Banco Alemán Transatlántico, que fuera el órgano especial para favorecer y encauzar nuestra exportación, descontando las carteras de las casas exportadoras.

De esta manera pudieran éstas crecer y prosperar, ya que hoy se ven abligadas a ser, al mismo tiempo, banqueros de su lejana clientela. Si de momento no fuese posible crear organismos nuevos, pudiera echarse mano de alguno de los organismos existentes, como el Banco Hispano-Colonial, el Hispano Americano, el Banco de Barcelona o el Banco de Bilbao, dándole la mano y convirtiéndolo en agente del Banco Nacional con este determinado fin, bajo la alta inspección del Estado.

Lo que más urge, de momento, es dar al productor medios de conceder crédito a la clientela nacional y extranjera, para venderle lo que pida y anticiparle lo necesario a cuenta y con garantía de aquellas mercaderías, cuya venta de momento es imposible o ruinosa.

Hasta ahora nuestra vida bancaria ha luchado con el capital inconveniente de carecer de primera materia. El comprador se resiste en nuestro país a la compra con letras aceptadas, presumiendo que con ello se pone en duda su crédito; únicamente transige con el vendedor extranjero que le otorga plazos mediante dicha condición. Esto constituye un gran atraso en nuestro funcionamiento mercantil, ya que nos priva de un engranaje indispensable para el descuento. Creemos que ahora es el gran momento para establecer esta condición si los vendedores comprenden sus intereses y obran con espíritu colectivo, imponiendo el giro a los compradores como en las modernas ciudades se impone el agua a las casas viejas. Sólo así podemos acabar con este desbarajuste que hace imposible toda previsión y fuerza a la industria a tener un capital flotante desmesurado. Con ello saldrían todos beneficiados: compradores y vendedores, ordenando el negocio, la contabilidad, y echando los cimientos de una buena banca.

Durante estos últimos años se han establecido en España buen número de Bancos extranjeros, atentos principalmente a impulsar la cuenta corriente con interés, la compra de valores extranjeros y la adquisición de francos y libras de nuestros exportadores. Su acción se ha traducido en una abundante salida de capital español sin grandes aportamientos, puesto que han operado con escaso capital propio, al reclamo del apartado principal de sus casas principales.

Por cierto que entre esos Bancos hay franceses, alemanes, italianos, americanos y holandeses, sin que figure, que sepamos, la sucursal de ningún Banco inglés. Tengo para mí, que los ingleses, maestros en la banca, asociados con el capital español, pudieran realizar pingües negocios si encaminaban la banca en un sentido puramente mercantil, basándose en las grandes empresas que tienen los ingleses en España, en la aceptación de giros que se efectúa en Inglaterra por cuenta de los españoles, y en los muchos pagos en libras que deben verificarse en la Península. Creemos más, y es que si daba la mano a las casas de exportación, dicha Banca fuera en seguida el gran intermediario del comercio internacional, y subsistiría la acción de las casas de Hamburgo y Bremen

que venden doquiera productos españoles con marcas alemanas.

Volviendo a la pregunta que se nos ha hecho, después de esta digresión que no es ociosa, opinamos que durante el invierno, a pesar de la guerra, se normalizará y mejorará la situación económica de España, tocando los frutos del trabajo acumulado, que recobrará su intensidad así que llegue la primavera. La suspensión de parte del trabajo durante esta temporada ha motivado una disminución en la oferta, que, tarde o temprano, provocará su efecto en la demanda del mercado interior, al salir de su retraimiento. Esto se entiende si los azares de la guerra no nos obligan a salir de nuestra neutralidad, peligro muy remoto, privándonos de la privilegiada situación de los neutrales que deben suplir en parte y durante mucho tiempo el trabajo paralizado de los beligerantes.

Un factor hay que tener en cuenta, y éste es la buena cosecha futura. Si nos favorecen las condiciones meteorológicas, nuestra producción puede aumentar considerablemente respondiendo al consumo propio y ajeno. Contamos con mayor número de brazos, por efecto de la repatriación de los españoles que trabajaban en Francia y a consecuencia de la falta de emigración. Nuestros agricultores este año no deben perdonar barbechos ni escasear abonos, previendo la demanda que se producirá de productos alimenticios en el mercado universal.

2.º Si la guerra se prolonga más allá de la primavera del año próximo venidero, ¿cree usted que sufrirá modificación considerable el estado económico de España? ¿En qué sentido?

Si la guerra se prolongase más allá de la primavera, lo que fuera espantoso y que hay que pedir a Dios que no suceda, tengo el convencimiento que desde el punto de vista exclusivamente económico y comercial, saldría con ello beneficiada España.

Con el empuje adquirido veríamos desarrollarse nuevas industrias, conseguirse impensado desarrollo pequeñas industrias existentes que hoy no pueden resistir la competencia de los «trust» ni la fuerza agresiva del «dumping», al propio tiempo que nuestra marina, que había comenzado un notable progreso, seguiría desenvolviéndose y el tráfico ferroviario recobraría su progresión ascendente en el aumento de ingresos.

Al estallar la guerra entrábamos en un pe-

riodo propicio, ya que poníamos en marcha nuestro nuevo utillaje. Las grandes fuerzas hidroeléctricas del Pirineo Catalán comenzaban ya a llegar al Banco de Barcelona y se recolectaban las primeras cosechas de las tierras incultas convertidas en terrenos de regadío por los canales de irrigación recién terminados. Si pueden continuarse pronto las obras de la Canadiense y prosigue las suyas la Hidroeléctrica de Cataluña, ese caudal enorme de fuerza influirá poderosamente en el incremento de la vida industrial del llano de Barcelona. Más oportunamente no podía venir ese factor si coincide con un extraordinario impulso en la demanda de artículos fabricados.

Uno de los resultados más definitivos que lograremos durante este período, si se prolonga, será el aumento de nuestra exportación a la América Latina, sustituyendo en parte las ventas de Alemania, Francia y Austria. Italia en este punto nos hará ruda competencia y compartirá con nosotros los beneficios de esta sustitución que podrán ser estables si organizamos nuestra Banca para la exportación, y si, a la acción de los viajeros de comercio y a la eficaz propaganda, sumamos las ventajas de un comercio de retorno que nos haga compradores y especuladores de las mercancías de Ultramar.

Es natural que la Hacienda sufra algo las consecuencias de la crisis comercial con la baja de recaudación, pero estimamos este mal transitorio. Durante el mes de Agosto, en que sufrimos ya plenamente los efectos económicos y financieros de la guerra europea, la baja en la recaudación comparada con la obtenida durante el mes de Agosto de 1913, fué tan solo de 1.059.246 pesetas, dimanando de la merma en los ingresos de Aduanas.

Si bien la recaudación de Enero a Agosto de 1914, comparada con igual período de 1913, acusaba una baja de 55 millones, conviene hacer constar que entre los ingresos de 1913 hay 133 millones de Obligaciones al Tesoro, por cuya partida sólo figuran 70 millones en 1914. De modo que descontando el ingreso por Obligaciones del Tesoro que constituye realmente un préstamo, los ingresos representan en rigor un aumento de 8 millones de pesetas, casi todos derivados de la renta de Aduanas.

Si la marcha del país se hace próspera, según nuestros augurios, la Hacienda tocará las ventajas de una mayor recaudación y

será tal vez llegado el caso de acudir a un empréstito interior para colmar el déficit que pesa sobre nuestros últimos presupuestos que seguirá el del corriente año.

Una dificultad se ha creado el Gobierno para ello, y es la supresión del *afidavit* que estimamos prematura. Hoy no puede todavía invertirse en la adquisición de exterior el producto de la venta de valores extranjeros en manos de españoles, por su gran depreciación y dificultad de venta, de manera que, en todo caso, acudirán a su compra los capitales que estarían disponibles para un empréstito interior. No había llegado aún la hora del rescate, y cuando prohibíamos la exportación del oro, no se comprende que impulsásemos su salida de nuestro capital, haciendo un verdadero empréstito al extranjero con la compra del exterior.

3.º ¿En qué sentido afectará la guerra al comercio y a la industria nacionales y qué influencia tendrá el estado de cosas actual (y la continuación del mismo) sobre la circulación del dinero?

Ya hemos contestado en gran parte a esta pregunta, y vamos a referirnos ahora a la cuestión monetaria.

Desde el primer momento, nuestra peseta, que había ido acercándose a la par en lo que va de año, adquirió de golpe la paridad y aun llegó a tener prima, lo que no había sido dable desde el año 1883, en que se cotizaba con un cambio favorable del 2 al 6 por 100 respecto al franco.

Hoy se cotiza ya nuestra peseta oro, esa peseta que puede convertirse en billetes del Banco de España, que en 1891 tenía una reserva en oro de 165 millones en lugar de los 636 que hoy guarda en sus cajas.

Es indudable por el modo como los francos y las libras solicitan la peseta, especialmente desde la América Latina, que el Banco de España con la nueva emisión de billetes puede reforzar considerablemente su reserva amarilla, preparando el camino para establecer el patrón oro en España.

De manera que, aún cuando aumente grandemente la circulación fiduciaria, no hemos de alarmarnos porque por fuerza se corresponderá con una fuerte elevación de la existencia del oro.

4.º ¿Qué opina usted de la potencia económica del país?

España, en estos últimos tiempos, ha ahorrado más de lo que parece. Pruébaló el aumento que ha tenido nuestro presupuesto de

Editorial Ibèrica, Passeig de Gracia, 62-BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega Ptes. 35
Tela 45

Acabat el temps de la subscripció la obra valdrà

Rústega Ptes. 45
Tela » 50

gastos, el gran número de emisiones que se han hecho en el interior y el capital que ha salido de España para emplearse en valores extranjeros, que excede de mil millones de pesetas. Todo esto se aparea con el crecimiento de las cantidades depositadas en las Cajas de Ahorros.

Por otro lado ha aumentado el valor de nuestra producción por la mayor intensidad y extensión del cultivo, por el desarrollo de la industria azucarera y de la ganadería, así como por el cultivo de primicias, todo lo cual explica el aumento en la importación de abonos.

La minería ha visto acrecentar su producción, quedando grandes riquezas por explotar todavía en el Pirineo y en el centro de la Península.

Nuestro comercio ha alcanzado cifras a que no habíamos llegado nunca, revelándose, además, en el aumento de ingresos ferroviarios y en la compra de nuevos vapores. Los puertos de Valencia, Tarragona y los del Cantábrico van ganando en movimiento, al par que las industrias aumentan también su producción.

Queda mucho por hacer todavía cuando tengan la debida aplicación los nuevos canales de riego, las fuerzas hidroeléctricas y las líneas férreas de reciente construcción, y más cuando hayamos adquirido el perfeccionamiento técnico que hoy fomenta nuestra Universidad industrial y las Escuelas de industria.

La acción gubernamental puede ser muy útil, si consiste primordialmente en suprimir obstáculos y en dar facilidades para que surjan las iniciativas. El puerto franco de Cádiz es un buen principio, pero hay que extenderlo a Barcelona y a Bilbao, que tienen a su alrededor una amplia zona industrial

que puede hacer fecundo el trabajo del puerto franco.

En Barcelona, por ejemplo, fuera ahora el instante de instalar los lavaderos de lana e industrias derivadas, que convertiría a Barcelona en gran depósito de los cueros lanares de la Argentina. En dicho lavadero podrían lavarse también las lanas españolas que hoy nos devuelven lavadas de Francia.

La apertura del Canal de Panamá tiene también que influir poderosamente en el porvenir económico y mercantil de España.

Vigo será el puerto de Europa más próximo al Canal, y será el punto de llegada de muchos pasajeros y mercaderías el día que se construya en forma el ferrocarril transversal directo entre Vigo y Barcelona, que será el paso más rápido entre el Atlántico y el Mediterráneo.

Bastan estos datos e ideas para formar concepto de la potencialidad económica que posee España, susceptible de más intensidad todavía cuando se hayan valorizado las reservas improductivas que yacen durmientes en la Península.

Francisco Góitia, el notable economista vasco, que acaba de fallecer para desgracia del país, en un estudio inédito que, a fuerza de paciencia y rebusca, llevó a cabo para determinar el valor aproximado de la producción y riqueza de España, como base de su reconstitución económica, estima el valor anual promedio de la producción total española, en unos once mil quinientos millones de pesetas.

No juzgamos exagerada la cifra y creemos que debe servirnos tan sólo de punto de partida para descontar mayores desenvolvimientos futuros.

FEDERICO RAHOLA.

Dejemos a un lado estas disquisiciones y limitemos a exponer hechos y a contar anécdotas. Lo cierto es que Alemania, que se anexionó una parte de la Polonia, no la dominó nunca, y que ha estado siempre en lucha con ella. Los polacos, mientras tanto, tomaban un aire de perseguidos que les sentaba muy bien. Eran los perseguidos por excelencia. Con sus ojos negros y sus cabellos largos, iban por el mundo exhalando suspiros, invocando justicia y tocando polonesas. A orillas del lago de Zurich, en Rapperswill, han alquilado un castillo romántico y han formado un Museo. Cobran un franco de entrada, y cuentan documentalmente toda la persecución de que han sido víctimas a lo largo de la historia. Allí hay banderas apollilladas, cacharros rotos, cartas amarillentas, cuadros de príncipes y de generales en posturas heroicas...

Ahora se habla de un despertar de la Polonia. El Zar le ha prometido la autonomía a la Polonia rusa en un manifiesto que comenzaba así: «Mis amados polacos...» La Polonia austriaca está a estas horas invadida por las tropas rusas. Y la Polonia alemana, que nunca se había hecho ilusiones sobre la posibilidad de una rebelión, y que desde la derrota del 70 había dejado de confiar en Francia, comienza ahora a pensar que eso del nacionalismo polaco puede ser algo más que un tema literario y musical y que un pretexto para adoptar esas actitudes lánguidas y dolientes que armonizaban tan bien con los ojos negros y con las cabelleras abundantes de sus hijos.

JULIO CAMBA

Zurich, Septiembre 1914.

La Polonia irredenta

Cuando Alemania se apoderó de su parte de Polonia, aquello era un erial, una tierra pobre y una población ignorante. Alemania comenzó a trabajar, a organizar, a fundar escuelas y fábricas... Y bajo la dominación alemana, la Polonia adelantó, pero adelantó en contra de Alemania. Los polacos de las nuevas generaciones, instruidos y laboriosos, seguían siendo polacos. En vez de dejarse absorber por Alemania, ellos absorbían a los alemanes que iban a establecerse en Polonia. El elemento alemán en Polonia se sentía inferiorizado ante el elemento indígena. Alemania abonó, como si dijéramos, la tierra polaca para hacerle rendir un producto máximo; pero su trabajo y su dinero dieron un resultado contraproducente. En los Bancos polacos de colonización, los agricultores indígenas fueron depositando millones y millones, hasta pasar de los ciento diez. Después de un siglo de anexión, hay una enormidad de polacos que no hablan alemán. En cambio, los alemanes establecidos en Polonia tienen forzosamente que aprender polaco para entenderse con la gente. El alemán llegó a darse cuenta de que, en vez de absorber al polaco, era absorbido por él; de que el dominado le dominaba, de que mientras él trabajaba por la cultura y por la industria en Polonia no hacía más que robustecer un núcleo de población refractaria y hostil.

Y entonces comenzó esa lucha contra los polacos, en la que no se escatimó procedimiento alguno, hasta el de votar una ley de expropiación y un crédito para apoderarse de sus tierras. Antes de esta ley ya se había aprobado una subvención de 100 millones de marcos, a la que luego siguieron otras, con el objeto de comprar tierras en Polonia y no vendérselas a nadie que no fuese alemán. Era una expropiación disimulada. Después se les prohibió a los polacos edificar. El objeto era que los polacos se fuesen, ya que no había posibilidad de dominarlos. Y para hacerlos irse, los alemanes empleaban una estrategia perfectamente militar: elegían un barrio habitado por tenderos polacos, y lo rodeaban de grandes almacenes al por mayor. El pequeño comercio polaco se arruinaba, y tenía que entregarse.

Al mismo tiempo se prohibía el idioma polaco en las escuelas y hasta para la enseñanza religiosa. El polaco que quería obtener cierta condescendencia por parte de las autoridades alemanas veíase obligado a traducir su nombre al alemán. Nombres polacos, que en español serían Blanco, o Bueno, o Redondo, convertíanse en *Weiss, Gut, Rund*. Y el que tenía un apellido intraducible, ese no prosperaba nunca.

¿Falta de espíritu colonizador, falta de genio absorbente en la raza teutona o incapacidad de los polacos para ser gobernados?

Informació

L'esperit català I l'esperit germànic

En León Daudet escriu en *L'Action Française* un article comentant les operacions militars a França. Diu així, en la versió castellana que en publica un diari madrileny, i que donem per no haver conseguit veure el treball en son idioma original:

«Se puede decir hoy, cuando a los alemanes les ha fracasado su plan: sus ejércitos eran una de las más terribles máquinas de guerra que el mundo ha conocido. Primeramente, desde hace cuarenta y cuatro años, disfrutaban de un prestigio incontestable. Además, todo ese tiempo han sido la preocupación constante de un gran Estado Mayor, formado por los que fueron vencedores; el primero de todos, el famoso Moltke. Finalmente, disponía de un material que se aumentaba sin cesar, y para el cual ni la nación ni el Emperador han escatimado nada.

No solamente el gran Estado Mayor alemán preparaba la nueva campaña de Francia, escalón por escalón, kilómetro por kilómetro, ayudándose de una nube de espías hábiles y bien pagados, sino que adaptaba a la táctica moderna la falange antigua y todas las artimañas de guerra empleadas por los romanos. Sería un estudio interesante el de esta mezcla de arcaísmo y de destrucción sistemática, sobre esta barbarie documentada, que es un rasgo del carácter germano. Son gentes que estudian a Tucídides en un

automóvil blindado, y que corrigen a Atila por Arquímedes.

Tal era, en síntesis, el adversario con el cual tenían que luchar el generalísimo Joffre y sus colaboradores. Atacar de frente a esa catapulta no había que pensar en ello, vista la diferencia numérica de los dos pueblos. Había que fatigarla antes; después, atacar el punto débil, desencadenando en el momento oportuno la prodigiosa impetuosidad acumulada de los franceses.

Hay que reconocer que la alianza con los ingleses, cuyo espíritu comprende, al contrario, maravillosamente ese género de lucha que simboliza el término de *cunctator*, ha sido un don de la Providencia. Las tropas del general French han entrado naturalmente en los proyectos del generalísimo francés, y esta cooperación ha contribuido considerablemente a la victoria.

Los alemanes habían preparado todo, excepto la reforma de su homicida fatuidad nacional. Ahora expían esa fatuidad cruelmente, y la expiarán hasta la caída del Imperio; lo cual será excelente.

El alto mando alemán, ante un adversario de esta talla, no ha pensado siquiera en rectificar. Esta es otra de sus costumbres; la perseverancia en el error es para los alemanes una virtud.

Habían decretado hace treinta años que marcharían sobre París por el valle del Oise; han marchado sobre París por el valle

del Oise, como la había dispuesto su *vortrag*, o si preferís, su *topo*, hasta que se han convencido de que atacar a París habiendo un Ejército dentro de la ciudad y otro atrás del invasor era una cosa impracticable.

Es preciso que la presión de las circunstancias haya sido muy fuerte para que lo hayan reconocido. A la hora actual von Kluck y von Heeringen, que pasan por ser los dos directores de la combinación fracasada, no se han enterado de lo sucedido.

Ungläublich!, increíble; el general Joffre tenía su plan; se permitía no entrar en el de esos señores.

El espíritu catalán dislocaba al coloso germano. Eso es precisamente lo que ha presidido el genio del generalísimo: oponer a un método de brutalidad y de violencia súbita un método exactamente contrario.»

L'Home rule a la Cambra popular anglesa.—La Irlanda obté la seva autonomia nacional.

A la Cambra dels Comuns d'Anglaterra va ocórrer fa dies un fet memorable i entusiàstic, sense precedents en la història del parlament britànic. Tot just el president va anunciar que acabava d'ésser otorgada la sanció reial a la llei de l'«Home rule» van aixecar-se de tots indrets grans aplaudiments

i aclamacions. El president llegí tot seguit el missatge de Jordi V. S'havia de dir Jordi el rei que ha donat a l'Irlanda la seva autonomia!

Després de la lectura del missatge, el diputat del «Labour Party», Mr. Crooks, va preguntar si el reglament permetia que allà es cantés l'himne nacional; i sense esperar resposta, el brau diputat dels operaris anglesos va començar a entonar el «God save the King». Immediatament tots els ministres, tots els diputats, els periodistes i el públic, drets i amb la testa descoberta varen cantar l'himne nacional. Tres «hurras» varen ésser llençats pel diputat obrer contestats unanimitament, i tots els diputats anglesos, en aquell instant, girant-se cap als escons dels diputats d'Irlanda, varen aclamar en un gran crit sortit del cor:

—Visca l'Irlanda!

El «leader» dels nacionalistes irlandesos, llavors, commogudíssim, però amb la veu viril, fent-li chor tots els seus correligionaris, va cridar:

—Visca l'Anglaterra!

—Camiseria
i Corbateria

— Boqueria-32

::BARCELONA::

ESPECIALITAT —
en CAMISES a MIDA
GRAN BARATURA
— de PREUS

AIGUES MINERALS NATURALS
 de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no fonts de origen.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: **RAMBLA de les FLORS-18-ent.º**

LA HISPANO SUIÇA
 Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
 Carretera de Ribas, 279
 (SAGRERA)
 Telèfon 8.250

Telegramas i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
 (PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essencia i neumàtics.

Chassis per ómnibus camions, 15/20 y 30/40 HP Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancias sanitaries.

Per transports de 1 1/2 i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragis i auxiliars de barco de pesca.

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
 EN ESTILS CLÀSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL

MOBILIARIS
 EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: **Plaça de Catalunya, 7**
 Magatzems i Obradors: **Consell de Cent, núm. 327**

Làmpara "KRANZ"

LLUM BLANCA COM LA DEL SOL
 VERITABLEMENT INSENSIBLE A LES SOTRAGADES
 LLUM CONCENTRADA SOBRE L'OBJECTE, SENSE QUE SE'N PERDI UN SOL RAIG
 FORMA ELEGANT : TAMANY REDUIT

CLAVELL GERMANS
 Barcelona—Rambla de les Flors, 16 (Dipòsit)
 Mataró—Blada, 5 (Fàbrica)

COMPANIA "UNIC", S. A.
 —Corts Catalanes, 401—
 Barcelona